

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 27/2022-31

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Petra Straku a sudcov Roberta Šorla a Martina Vernarského (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], zastúpenej JUDr. Danielom Tarbajom, advokátom, Zámocká 525/28, Stropkov, proti postupu Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 13Csp/34/2019 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 13Csp/34/2019 **bolo porušené** základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 38 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd a právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Prešov v konaní vedenom pod sp. zn. 13Csp/34/2019 **p r i k a z u j e** konať bez zbytočných prietáhov.
3. Okresný súd Prešov **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania **384,08 eur** a zaplatiť ich právnenému zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Skutkové východiská

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 27. novembra 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 38 ods. 2

Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Prešov (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 13Csp/34/2019 (ďalej aj „napadnuté konanie“). Sťažovateľka žiada priznať primerané finančné zadostučinenie 3 000 eur a náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti, pripojeného spisu všeobecného súdu a vyjadrenia okresného súdu k ústavnej sťažnosti vyplýva nasledovný stav vecí:

3. Sťažovateľka bola v postavení žalobkyně úspešnou stranou konania o určenie neplatnosti dohody o zrážkach zo mzdy vedenom na okresnom súde, ktoré bolo právoplatne skončené 30. mája 2018 v spojení s potvrdzujúcim rozsudkom odvolacieho súdu. Predmetom napadnutého konania, ktoré začalo na okresnom súde 11. februára 2019 dorúčením žaloby sťažovateľky, je nárok podľa § 3 ods. 5 *in fine* zákona č. 250/2007 Z. z. o ochrane spotrebiteľa a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov na priznanie primeraného finančného zadostučinenia v sume 1 363,08 eur proti spoločnosti [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalovaná“).

4. K žalobe sťažovateľky sa žalovaná vyjadrila podaním zo 4. marca 2019, ktoré bolo právnomu zástupcovi sťažovateľky doručené 1. apríla 2019 spolu s výzvou na vyjadrenie v lehote 15 dní. Sťažovateľka nepovažovala za potrebné s poukazom na rýchllosť a hospodárnosť konania k vyjadreniu žalovanej predložiť repliku, pretože všetky skutkové a právne okolnosti uviedla v podanej žalobe a tieto mala v úmysle prezentovať súdu na pojednávaní vo veci samej. Z dôvodu nečinnosti okresného súdu sťažovateľka podala 3. septembra 2021 sťažnosť na prietahy v konaní. V zmysle odpovede predsedu okresného súdu z 29. septembra 2021 *„vzhľadom na vysoký počet pridelených vecí, práceneschopnosť i mimoriadne opatrenia a obmedzenia súvisiace s pandemiou ochorenia COVID-19 zákonný sudca uprednostnil vybavovanie urgentnejších a prípadne jednoduchších vecí s tým, že ďalšie veci popri tom vybavoval následne podľa ich poradia a jeho časových možností“*. Okresný súd 23. septembra 2021 nariadil pojednávanie na 18. január 2022, na ktorom rozhodol tak, že žalovaná je povinná zaplatiť sťažovateľke sumu 100 eur a vo zvyšnej časti žalobu zamietol. Sťažovateľke priznal náhradu trov konania v plnom rozsahu. Písomné vyhotovenie rozsudku bolo 17. februára 2022 odoslané stranám.

II.

Argumentácia sťažovateľky

5. Ku dňu podania ústavnej sťažnosti okresný súd v napadnutom konaní rozhodoval viac ako 2 roky a 9 mesiacov. Podanie sťažnosti predsedovi súdu aspoň čiastočne splnilo svoj účel, pretože okresný súd nariadil pojednávanie, avšak až na 18. január 2022. Podľa sťažovateľky pandemická situácia vôbec nebránila okresnému súdu konať vo veci, najmä pokiaľ uviedol, že vybavoval jednoduchšie veci, pretože rozhodovanie o primeranom finančnom zadostučinení nemožno považovať za vec právne a skutkovo zložitú, keďže závisí v prevažnej miere od právneho posúdenia a úvahy súdu. Sťažovateľka už svoju žalobu koncipovala tak, aby konajúci súd mal k dispozícii všetky relevantné skutočnosti a podklady potrebné na rozhodnutie vo veci a nemusela vo veci viac predkladať žiadne ďalšie podania. S poukazom na spoločenský, ako aj individuálny význam inštitútu primeraného finančného zadostučinenia sťažovateľka hodnotí

postup okresného súdu v napadnutom konaní ako kvalifikovaný zbytočný prietah, priam odmietnutie spravodlivosti (*denegatio iustitiae*).

6. Sťažovateľka žiada aj o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia, poukazujúc na dĺžku napadnutého konania, ktoré po skutkovej a právnej stránke nie je vnímané ako zložitá vec. Nečinnosťou okresného súdu sa súčasne mína účinku spoločenský a individuálny význam inštitútu primeraného finančného zadosťučinenia v oblasti spotrebiteľského práva v podobe prevencie, sankcie a satisfakcie voči konkrétnemu porušiteľovi, ako aj iným dodávateľom.

III.

Vyjadrenie okresného súdu, replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

7. Okresný súd vo svojom vyjadrení k ústavnej sťažnosti odkázal na priložené vyjadrenie zákonného sudcu, z ktorého vyplýva, že ústavnú sťažnosť považuje ako celok za nedôvodnú, a to jednak poukazom na nepravdivosť tvrdení sťažovateľky o jej neskúsenosti so súdnou mocou, keďže len na tunajšom súde je účastníčkou viac ako 10 sporových konaní, ďalej vágny postup a nečinnosť jej právneho zástupcu vo veci, ako aj zjavný nedostatok tvrdení odôvodňujúcich požadované primerané finančné zadosťučinenie. Zákonný sudca nesúhlasí s tvrdením, že podaním sťažnosti na prietahy v konaní nedošlo k náprave, keďže následne bol v primeranej dobe stanovený termín pojednávania, na ktorom súd vo veci rozhodol rozsudkom, ktorého písomné vyhotovenie bolo stranám medzičasom už aj doručené. Sťažovateľka, zastúpená advokátom, sa o vec nijako nezaujímal, nevyjadrila sa k vyjadreniu žalovanej, ktorá poprela jej nárok, a o riadne prejednanie veci jej zrejme ani nešlo, keďže na nariadené pojednávanie sa nedostavila. Uvedené tak môže svedčiť o tom, že skutočným účelom sťažnosti nie je tzv. náprava, ale jej samoučelné podanie pre dosiahnutie zisku, s čím môže súvisieť aj paušálne odôvodnenie ústavnej sťažnosti.

8. Pokiaľ ide o správanie sťažovateľky, priebeh napadnutého konania bol okrem neprimeraného počtu vecí pridelených na vybavenie, objektívnych obmedzení súvisiacich s pandémiou COVID-19 a iných náhodných udalostí (zdravotné problémy spojené s práceneschopnosťou) ovplyvnený aj nečinnosťou sťažovateľky. Pred podaním sťažnosti predsedovi súdu sa o vec nijako nezaujímal. Nijako nevysvetlila osobitný význam tohto sporu s poukazom na to, že napadnuté konanie nepatrí do kategórie tzv. citlivých konaní. Spor nebol skutkovo zložitý, avšak čiastočná právna zložitnosť vyplývala z potreby prejednanie veci na pojednávaní a širšieho odôvodnenia rozhodnutia vzhľadom na diametrálne odlišné postoje strán sporu.

9. Tiež poukázal na to, že sťažovateľka v ústavnej sťažnosti neuviedla žiadne konkrétne skutkové tvrdenia, ktoré by charakterizovali reálny vznik a rozsah jej údajnej ujmy. Vo vzťahu k pociťovaniu výrazného stresového napätia poukázal na jej pasivitu a úplnú absenciu urgencií alebo iného aktívneho záujmu o stav konania až do podania sťažnosti predsedovi súdu.

10. Aj keď možno pripustiť, že doba trvania konania pred okresným súdom nie je celkom ideálna, vzhľadom na všetky okolnosti, predmet sporu, správanie sťažovateľky, protipandemické obmedzenia, potrebu prejednanie veci na pojednávaní a skutočnosť, že okresný súd už vo veci rozhodol, nevybočuje z medzí ústavnej akceptovateľnosti a udržateľnosti v takej miere, ktoré by umožňovali dospieť k záveru o porušení jej práv v ústavnoprávne relevantnej intenzite.

III.2. Replika sťažovateľky:

11. Sťažovateľka vo svojej replike vyjadrila nesúhlas s tvrdeniami a argumentáciou okresného súdu. Pokiaľ ide o početnosť súdnych konaní, v ktorých je účastníčkou, uviedla, že práve ich početnosť stresové a psychické vypätie občana iba stupňuje. K súdom vytýkanej nečinnosti poukázala na to, že do podania ústavnej sťažnosti využila cestu sťažnosti na prietahy v konaní adresovanú predsedovi súdu a v snahe čo najrýchlejšie dospieť k meritórnemu rozhodnutiu nemienila podávať žiadne ďalšie podania, pretože samotnú žalobu (dôkazy a tvrdenia v nej obsiahnuté) považovala za postačujúcu. Sťažovateľka tiež namieta tvrdenie okresného súdu o vágnosti a neprecízności jej žaloby a nesúhlasí ani s tvrdením, že ako žalobkyňa si uplatňovala nárok v zjavne neprimeranej, a tým aj nedôvodnej výške. Argumentácia súdu je v rozpore so samotným rozsudkom, v ktorého odôvodnení súd uviedol, že rozhodujúce skutočnosti týkajúce sa sporu boli medzi stranami zhodné, resp. nespochybnené. Pandémia ochorenia COVID-19 nemôže predstavovať liberačný dôvod na efektívne rozhodovanie súdu, najmä pokiaľ táto začala 13 mesiacov po doručení žaloby a vec bola rozhodnutá na jednom pojednávaní za 12 minút. Pokiaľ ide o náhradu trov konania a primerané finančné zadost'učinenie, podanie ústavných sťažností viacerých sťažovateľov nemožno brať ako dôvod, pre ktorý by nemala byť individuálne priznaná sťažovateľke náhrada trov konania a primerané finančné zadost'učinenie.

12. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania v danej veci, pretože na základe ústavnej sťažnosti, vyjadrenia okresného súdu, repliky sťažovateľky a predloženého súdneho spisu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

13. Ústavný súd si pri výklade základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98, I. ÚS 132/03, IV. ÚS 105/07, IV. ÚS 90/2010).

14. Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov (i práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote) je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04, IV. ÚS 365/04).

15. Základnou povinnosťou súdu a sudcu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník obrátil na súd

so žiadosťou o jeho rozhodnutie. Táto povinnosť súdu a sudcu vyplýva z čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), ktorý určuje, že súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným priet'ahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb, ďalej z § 157 ods. 1 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania.

16. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02, III. ÚS 142/03) zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou EŠLP v rámci prvého kritéria ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľky.

17. Pokiaľ ide o kritérium zložitosť veci, ústavný súd konštatuje, že predmetom napadnutého konania je nárok na priznanie primeraného finančného zadost'učinenia ako dôsledku porušenia noriem spotrebiteľského práva. Konania tohto typu tvoria bežnú súčasť sporovej agendy na všeobecných súdoch, preto vec nemožno posúdiť ako právne či skutkovo zložitú. Ani potreba prejednávania veci na pojednávaní nie je dôvodom okresným súdom konštatovanej právnej zložitosti veci, ktorej nenasvedčuje ani rozsah odôvodnenia rozsudku okresného súdu, ktoré má 38 odsekov. Dĺžka napadnutého konania preto nebola závislá od skutkovej či právnej náročnosti prerokovávanej veci.

18. Pri hodnotení podľa ďalšieho kritéria, teda správania sťažovateľky v napadnutom konaní, ústavný súd nezistil okolnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jej ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v predmetnom konaní k zbytočným priet'ahom. Na druhej strane je však potrebné poukázať na to, že sťažovateľka sa v období takmer dva a pol roka (od apríla 2019 do septembra 2021, keď podala sťažnosť na priet'ahy v konaní predsedovi súdu) nezaujímalala o priebeh konania, neurgovala posun v konaní či rozhodnutie súdu. Počas konania si teda dostatočne nehájila svoje práva [vigilantibus iura (obdobne pozri aj III. ÚS 382/08 a III. ÚS 254/09, I. ÚS 780/2014, I. ÚS 148/2016)], o to zvlášť, ak bola riadne zastúpená osobou práva znalou (t. j. advokátom). Na uvedené skutočnosti ústavný súd prihliadol pri úvahe o priznaní primeraného finančného zadost'učinenia.

19. K okresným súdom namietanej nečinnosti sťažovateľky, ktorá nepredložila repliku k vyjadreniu žalovanej, ústavný súd uvádza, že predloženie repliky je právo sťažovateľky, nie povinnosť. Súd sa nemá dať obmedziť pasivitou strany sporu, ak táto nepredstavuje objektívnu prekážku pre ďalší postup konania. Ak je účastník v konaní pasívny, je potrebné ho kontumačne alebo inak procesne sankcionovať, avšak nemôže to mať za následok nekonanie súdu. Rovnako sťažovateľke nemožno vyčítať formuláciu jej žaloby, keďže okresný súd jej nedostatky nemusel žiadnym osobitným spôsobom odstraňovať a nič mu nebránilo o nej rozhodnúť.

20. Napokon ústavný súd hodnotil postup okresného súdu z hľadiska existencie zbytočných priet'ahov v doterajšom priebehu konania a uvádza, že okresný súd bol vo veci nečinný v období od apríla 2019 do januára 2022, teda dva roky a deväť mesiacov.

21. Neobstojí argumentácia okresného súdu, že konanie ovplyvnila pandemická situácia, keďže napadnuté konanie začalo 13 mesiacov pred vypuknutím pandémie a aj v priebehu pandémie prevažovali obdobia, v ktorých okresnému súdu nič nebránilo v jednoduchom spore nariadiť pojednávanie. Vo vzťahu k obrane vo veci konajúceho zákonného sudcu, ktorý poukázal na neprimeraný počet pridelených vecí a svoju práceneschopnosť, ústavný súd odkazuje na svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej v súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania dohovoru platí, že personálne problémy justičného systému nezavádzajú štát zodpovednosti za zbytočné prietahy v súdnom konaní (III. ÚS 17/02).

22. Vychádzajúc z uvedených zistení, ústavný súd dospel k záveru, že v napadnutom konaní došlo k zbytočným prietahom, ktoré boli spôsobené nečinnosťou okresného súdu. Ústavný súd preto vyslovil porušenie základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a podľa čl. 38 ods. 2 listiny a práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v napadnutom konaní (bod 1 výroku tohto nálezu).

23. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

24. Keďže napadnuté konanie dosiaľ nie je právoplatne skončené, ústavný súd prikázal, aby okresný súd v napadnutom konaní konal bez zbytočných prietahov (bod 2 výroku tohto nálezu).

25. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

26. Sťažovateľka v ústavnej sťažnosti žiada o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia v sume 3 000 eur, ktoré odôvodňuje najmä dĺžkou napadnutého konania a s ňou súvisiacimi pocitmi výrazného stresového vypätia.

27. Cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany, nielen deklaráciu porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04).

28. S poukazom na doterajšiu dĺžku napadnutého konania a na konštatovanú nečinnosť okresného súdu v zistenom období, berúc do úvahy predmet konania, pasivitu sťažovateľky v konaní (bod 18), ktorá neindikuje stav právnej neistoty sťažovateľky, pričom sťažovateľka už bola úspešná v právoplatne ukončenom, vecne súvisiacom konaní o určenie neplatnosti dohody o zrážkach zo mzdy, ako aj skutočnosť, že toho času je už vo veci rozhodnuté rozsudkom (z 18. januára 2022), deklarovanie porušenia práv sťažovateľky predstavuje podľa názoru ústavného súdu dostatočné zavŕšenie poskytnutej ústavnoprávnej ochrany, preto jej požadované primerané finančné zadosťučinenie nepriznal a v tejto časti ústavnej sťažnosti nevyhoviel (bod 4 výroku nálezu).

V. Trovy konania

29. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 384,08 eur (bod 3 výroku nálezu). Pokiaľ ide o priznanú výšku nároku, bol viazaný návrhom sťažovateľky.

30. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov [§ 1 ods. 3, § 11 ods. 3, § 13a ods. 1 písm. a) a c), § 16 ods. 3 vyhlášky]. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 je 181,17 eur a hodnota režijného paušálu je 10,87 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu) a za jeden úkon právnej služby uskutočnený v roku 2022 (stanovisko k vyjadreniu okresného súdu). Ústavný súd jej priznal nárok na náhradu trov len za dva úkony, keďže náhradu za tretí úkon (stanovisko k vyjadreniu okresného súdu) si sťažovateľka neuplatnila.

31. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 24. marca 2022

Peter Straka
predseda senátu